

Broj: 01,02,03,04/3-05-2-1601/24

Sarajevo, 3. 12. 2024.

PRIMLJENO: 05-12-2024			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga

IZVJEŠTAJ

s PSOSCE-ove i ODIHR-ove misije posmatranja izbora u SAD-u, Washington, Sjedinjene Američke Države, od 1. do 6. novembra 2024.

Albin Muslić, prvi zamjenik predsjedavajućeg Delegacije Parlamentarne skupštine BiH u Parlamentarnoj skupštini Organizacije za evropsku sigurnost i saradnju (PSOSCE) i poslanik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH, i Teo Rogić, sekretar Delegacije PSBiH u PSOSCE-a, učestvovali su kao posmatrači u okviru zajedničke PSOSCE-ove i ODIHR-ove misije posmatranja izbora u SAD-u, a koja je održana od 1. do 6. novembra 2024. u Washingtonu, Sjedinjene Američke Države.

Spomenuta međunarodna posmatračka misija izbora je bila najveća takva ikada organizirana i okupila je u konačnici preko 249 međunarodnih posmatrača iz 45 zemalja koji su bili raspoređeni u nekoliko saveznih država na području SAD-a, od čega u okviru PSOSCE-ove njih 164 zajedno s članovima osoblja.

Uvodna dva dana bila su rezervirana za registraciju učesnika i predavanja o izbornom sistemu SAD-a, zakonodavstvu te metodologiji posmatranja izbora uz relevantne govornike iz svake od oblasti.

Posmatračima su se pozdravnim govorima obratili Pia Kauma, specijalna koordinatorica zajedničke misije posmatranja izbora i predsjedavajuća PSOSCE-a Pere Joan-Pons, šef Delegacije PSOSCE-a u zajedničkoj misiji, a čime su otvorili i brifinge za međunarodne posmatrače ovogodišnjih izbora te Sharon Hudson-Dean, zamjenica pomoćnika američkog državnog sekretara.

ODIHR-ov brifing je predvodio Tamas Meszerics, vođa tima u zajedničkoj misiji posmatranja izbora, te je zajedno s voditeljima relevantnih područja prisutne upoznao s radom međunarodne

posmatračke misije, političkim presjekom izborne kampanje, medijskim i zakonskim okvirom, kao i sa izbornom administracijom te sigurnosnim aspektom cijelog izbornog perioda.

Zakonski izborni okvir i administraciju detaljnije su predstavili: Benjamin W. Hovland, Komisija za pomoć pri izborima, Leslie Reynolds, Udruženje sekretara saveznih država i područja te Dan Weiner, šef Odjela za izbore i vladu Brennan centra, dok su anketiranja i istraživanja pobliže predstavili Carroll Doherty, direktor političkog istraživanja u Pew istraživačkom centru i Rosa Mendoza, potpredsjednica Globalne strateške grupe.

Govornici prvog dana su istaknuli dvije održane debate, a koje su, osim što je bila riječ o različitim predsjedničkim kandidatima Demokratske stranke, polučile i oprečne rezultate te dovele u konačnici kandidate u izjednačen položaj pred sami dan izbora. Također, naglašeno je i kako je ovo izborna kampanja u koju je uloženo najviše novčanih sredstava u historiji, primjerice samo u Pennsylvaniji, jednoj od ključnih saveznih država, potrošeno je oko milijardu dolara. Posebno je naglašen uticaj medija, unutar kojih je primjetan sve manji broj lokalnih dok su oni tradicionalno uticajni na federalnom nivou, zadržali svoj primat i na internetu s razvojem komunikacionih kanala u današnjem vremenu.

Zakonski pak izborni okvir maksimalno je decentraliziran, svaka savezna država autonomno provodi izbore na svom području s obzirom na to da i ne postoji centralni organ na nivou SAD-a zadužen za provođenje izbora. Takav okvir, uz sve okolnosti predsjedničkih izbora 2020. godine, rezultirao je predlaganjem više hiljada zakona relevantnih za provođenje izbora na području SAD-a te usvajanjem nekoliko stotina njih, kao i velikim brojem sudskih postupaka koji se trenutno vode, a što su historijski visoki brojevi. Mogućnosti ranog glasanja i glasanja poštom dovele su, statistički gledano, do pada broja glasača na sam dan izbora 2018. i 2020, a što se postupno ipak vraća na tradicionalne brojke.

Znakovito je da je potpredsjednica SAD-a Kamala Harris, nakon nominacije i održane posljednje debate, smanjila razlika u odnosu na protukandidata Donalda Trumpa, ojačala poziciju na osnovu svojih vrlina i ideoloških stavova, ponajprije prema abortusu, ali i s druge strane umanjila postotak muškaraca i neodlučnih birača koji podržavaju kandidata Demokratske stranke. Također, nastavno na prethodne predsjedničke izbore, sigurnosnoj situaciji se pridavao veliki značaj te je kod glasača s oba politička spektra primijećena zabrinutost u tom pogledu.

Same izborne kampanje su većinom finansirane privatnim novcem, a što, prema izlagačima na ovom dijelu brifinga: Ellen Weintraub, zamjenica predsjedavajućeg Federalne izborne komisije, i Sauravi Ghoshi, šef Inicijative za reformu federalnog finansiranja kampanja u Pravnom centru za kampanje, zahtijeva reformu određenog obima s obzirom na starost

regulatornog federalnog zakona, iako je on u međuvremenu moderiran odlukama Vrhovnog suda.

Posljednji dan brifinga na rasporedu je bila obuka koju su provodili dugogodišnji OSCE-ovi posmatrači u saveznoj državi u koje smo bili raspoređeni, odnosno na području Washington D.C.-ja i Marylanda.

Iako nominalno predsjednički izbori na glasačkim listićima, zavisno od savezne države, bio je veći broj kandidata od lokalnog do predsjedničkog nivoa pa su se tako u Washingtonu, osim predsjednika i potpredsjednika SAD-a, birali i tzv. senatori i poslanik iz sjene, a koji nemaju pravo glasa s obzirom na status Washingtona kao distrikta te članovi gradskog vijeća.

U saveznoj državi Maryland birani su: član Senata, poslanici u Predstavničkom domu Kongresa te nekoliko zvaničnika na nivou okruga, gradonačelnik Baltimorea i članovi gradskih vijeća.

Sam dan izbora posvećen je bio radu na terenu, odnosno posmatranju na biračkim mjestima na koje smo bili raspoređeni. Otvaranje i zatvaranje biračkih mjesta je bilo u Washingtonu, dok su preostala, njih 13, bila u saveznoj državi Maryland.

Biračka mjesta su otvorena 13 sati, odnosno od 7 do 20 sati te je proces glasanja rasterećen s obzirom na mogućnost ranog i glasanja poštom prije samog izbornog dana što je rezultiralo time da na svih 15 biračkih mjesta nismo zatekli gužve, a čemu je svakako pripomogao i adekvatan broj članova biračkih odbora.

Izborna pravila, a kako je to i prethodno navedeno, razlikuju se od države do države, tako je u Washingtonu dozvoljeno glasanje ljudima na bilo kojem biračkom mjestu, nezavisno od togae u kojem dijelu grada žive. Također, unutar biračkog mjesta je dozvoljena upotreba mobilnih uređaja, za razliku od savezne države Maryland u kojoj je to strogo zabranjeno. Prilikom samog dolaska na biračka mjesta identifikacija se vrši na osnovu imena i prezimena, tačnih podataka o datumu rođenja i adresi prebivališta, a bez potrebe za važećim identifikacionim dokumentom s fotografijom. Nakon uspješne potvrde, birači se opredjeljuju za glasanje na glasačkom listiću ili obrascu, posredno putem aparata s ekranom na dodir, nakon čega se skeniraju. Na svim biračkim mjestima smo bili jedini posmatrači, bez ijednog stranačkog ili nestranačkog posmatrača. U tom pogledu, primjetan je bio broj volontera političkih subjekata i kandidata ispred većine biračkih mjesta na uredno propisanoj udaljenosti, a koji su animirali ljude za glasanje. Sam proces glasanja je protekao bez ikakvih problema na svakom od biračkih mjesta, a što su uredno naglašavali i predsjednici biračkih odbora te bez bilo kakvih pritisaka, kako prije izbornog dana, tako i na sam dan, unatoč oprezu i najavama koje su bile prisutne u

medijskom prostoru i brifinzima usljed duboke polarizacije koja je nastupila kroz izbornu kampanju.

Na završnom brifingu zaključeno je da, iako su predloženi i usvojeni mnogobrojni zakoni na nivou saveznih država, federalni pravni okvir je u velikoj mjeri ostao nepromijenjen, ostavljajući većinu prethodnih ODIHR-ovih preporuka neispunjenim. Najveće polemike su, očekivano, izazvale mogućnosti glasanja bez identifikacije s važećim dokumentom s fotografijom u određenom broju saveznih država, kao i nepostojanje precizne brojke birača na nivou SAD-a. Iako je kampanja bila intenzivna, a što je i očekivano s obzirom na to da je najskuplja u američkoj historiji, izbori su organizirani efikasno i profesionalno, posebno sam izborni dan koji je protekao bez ikakvih problema na posmatranim biračkim mjestima.

Pripremio:
Sekretar Delegacije

Teo Rogić

Odobrio:
Prvi zamjenik predsjedavajućeg
Delegacije PSBiH u PSOSCE-a

Albin Muslić

DOSTAVITI:

- Kolegiju Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH
- Kolegiju Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH
- Kolegiju Sekretarijata Parlamentarne skupštine BiH
- članovima Delegacije PSBiH u PSOSCE-a
- Komisiji za vanjske poslove Predstavničkog doma PSBiH
- Komisiji za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije Doma naroda PSBiH
- Sektoru za odnose s javnošću
- a/a